

כ"ל ק"ת (סדר)

כ"ז

① א"ת
א"ת

תצטו. ואהרן מה הוא כי תלינו עליו (במדבר ט"ז י"א). היינו האם יודעים אתם מה הוא אהרן שאתם באים לחלוק עליו.

② ח"י ז"ל

על מה יצא הקצף?

יותר מכאיבה ופוגעת מבגידה בכל גדוד אחר, וגם הרכה יותר קשה לסלוח עליה.

כי ה' שלחני

צד נוסף של ייחוד במחלוקת זו הוא עצם הטענות שיש לקורח ועדתו כלפי משה, שהן הרבה יותר מרחיקות לכת מכל טענה אחרת שהועלתה נגדו עד כה. במחלוקת קורח ועדתו, התלונות הן לראשונה לא על בעייה מעשית, אלא על שאלה דתית עקרונית. קורח אומר, בתמצית, שמשה הוא בוודאי אדם גדול - על כך אין הוא חולק - אלא שהוא גם מוסיף דברים מדעתו.

דבר זה יכול להתפרש כטענה ברמה האישית על משה, אך בעצם הוא נוגע הרבה מעבר לזה. הויכוח של משה עם האנשים נוגע בעצם לדרך בה בוחר הקב"ה להתגלות ולדבר עם העם. משה אומר: 'הקב"ה אמר לי למנות את אהרן, אז מיניתי את אהרן. אם הוא היה אומר לי למנות את הבן של שלומית בת דברי, המקלל, הייתי ממנה את הבן של שלומית בת דברי. אני בסך הכל רק הכלי של הקב"ה ולא יותר'.

ומזה, ובאשר אני כלי של הקב"ה אין לכם מה לבוא אלי בטענות. עד עכשיו כשאנשים אמרו 'אנחנו לא רוצים' - זה היה נגד ה', ובה במידה גם נגד משיחו. לאנשים תמיד היו טענות: 'זו דרך קשה, רעה ומסוכנת. אנחנו רעבים, אנחנו צמאים, אנחנו נמות' - אבל משה אף פעם לא הופיע כגורם עצמאי. הקב"ה ומשה תמיד הלכו ביחד, כבר מתחילת הדרך אחרי קריעת ים סוף, 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (שמות יד, לא), וגם כשבכל זאת היו טענות על משה, אלו לא היו טענות עליו כאדם פרטי, אלא טענות על ה' וממילא גם על משיחו. כאן, לעומת זאת, קורה דבר חדש ומוזר. קורת ועדתו הם בעצם כמו סוג של רפורמים שבאים ואומרים: 'אנחנו בעד ה', בעד התורה ובעד המקדש, אלא מה? אתה הוספת כמה פרטים, ועל זה אנחנו מתקוממים'.

העניין הזה הוא חמור מאוד, כיוון שהוא קשור לא רק ב"ויאמינו

פרשת קורח עוסקת במחלוקת. כמה ממוני המצוות (ראה ספר החינוך רכה) אפילו סופרים בפרשתנו מצוות לא-תעשה מיוחדת, והיא איסור מחלוקת: "ולא יהיה כקרח וכעדתו" (במדבר יז, ה). ישנן כמה שאלות לגבי מחלוקת קורח ועדתו, ועל אחת מהן ברצוני לעמוד.

אין זו הפעם הראשונה שחולקים על משה: הציקו לו כבר כמה פעמים - התלוננו עליו, התקוטטו איתו, אפילו ניסו לזרוק עליו אבנים. אבל המקרה הזה שונה; המרד פה הוא של אנשים מכובדים, קורח, דתן ואבירם, ועוד קבוצת צדיקים - ראשי ישראל, חמישיים ומאתיים נשיאי עדה. כל בעלי המחלוקת הם אינטליגנטים, וכמעט שאין אלימות. הדבר הכי קיצוני שקורה הוא, שמשה קורא להם לבוא והם לא באים. ולמרות כל זאת, באופן מוזר, התגובה של משה היא הנכבה יותר חריפה מאשר במקרים אחרים. במחלוקת האחרות, משה לפעמים נופל על פניו, לפעמים מתחנן על ישראל ופעם אחת הוא אפילו מקלל. אבל כאן התגובה שלו היא מאוד קשה, ולא רגילה: "ויחר למשה מאוד... אם כמות כל האדם ימותון אלה... לא ה' שלחני, ואם בריאה יבא ה' ופצתה האדמה את פיה וכו'". משה רוצה שהאדמה תבלע אותם, וזה לא דבר של מה בכך, סתם עונש; הוא רוצה שה' יבא בריאה מיוחדת רק לצורך זה. גם למרגלים לכאורה הגיע שהאדמה תבלע אותם, אבל הם מתים במגיפה פשוטה. ישנם עוד אנשים, גדולים וקטנים - שדנים אותם להרג, או לחנק - אבל שהאדמה תבלע מישהו, זה דבר מוזר וחריג.

שאלה זו מופיעה בספרים, ואף חוזרת ברמז בפרקי אבות (ה, ח), שם נאמר שאחד מעשרת הדברים שנבראו בערב שבת בין השמשות הוא פי הארץ. משה רבנו קורא לדבר מחוץ לגדר הטבע, כדי שיתערב בתוך המריבה ויכריע אותה. על מה בדיוק משה כועס כל כך? מה מייחד מחלוקת זו ממחלוקת אחרות?

גם איש שלומי

לשאלות אלה ניתנו כמה וכמה תשובות. הטעם הבסיסי ביותר לכך הוא שכאן יש מחלוקת עם אדם קרוב. להיות במריבה, או בסכסוך, ולהרגיש את תחושת האיבה, שיש מישהו ששונא אותי מטעם זה או אחר - זה משהו אחד; אבל כשמי שכבד השני הוא אדם שאמור להיות קרוב אלי - זה כבר דבר אחר. דוד המלך, שנתקל גם הוא במציאות כזו, מבטא את ההרגשה הזו: "גם איש שלומי אשר בטחתי בו, אוכל לחמי, הגדיל עלי עקב" (תהילים מא, י). כך גם אצל משה: צד עכשיו, המחלוקת בכל פעם היו עם אנשים אחרים, זרים, ומשה בעצם יכול להתייחס אליהן בשוויון נפש. אבל קורח איננו אדם זר, הרי סך הכל הוא בן דודו של משה, קרוב משפחה - וכשדבר כזה בא מכפנים, הכאב הוא הרבה יותר גדול. כשלדוד יש עסק עם גלית, זה שונה לחלוטין מכשיש לו עסק עם אבשלום או עם אחיתופל - זו ההרגשה של 'אז על מי אני יכול לסמוך'?

אחרי חטא העגל, כאשר משה רבנו קורא (שמות לב, כו) "מי לה' אֱלֹהִי" - נאספים אליו כל בני לוי, ובכללם גם קורח; הם כולם באים. בני לוי הם לא רק השבט של משה רבנו, הם גם הנאמנים שלו. כמו שיש לקיסר משמר אישי, שיש להם גם זכויות מיוחדות, כך גם הלויים, שחלק מתפקידם הוא להיות משמר המקדש, המשמר המלכותי. בגידה המתרחשת בתוך גדוד המשמר הזה היא הרבה

①

3

בה וכמשה עבדו" של קריעת ים סוף - הוא שייך גם לזמן ולמקום עקרוניים וחשובים יותר. לפני מעמד הו סיני הקב"ה אומר למשה (שמות יט, ט): "הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם כדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם". אנו סומכים על משה רבנו לא כדבר צדדי באמונתנו, לא כתוספת שכאה על שום היתר איש גדול ותכפ; האמונה במשה כנביא ה' היא עיקר באמונתנו, ולא לחינם

הרמב"ם קובע אותה כאחד מעיקרי האמונה. משה רבנו הוא לא רק עבד ה', הוא השליח של הקב"ה בכל דבר הדבר ושכינה מדברת מתוך גרונו - זה דבר מהותי. לכן משה מגיב בצורה חריפה כל כך ואומר: "בזאת תדעו כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי. אם כמות כל האדם ימותו אלה, ופקדת כל האדם יפקד עליהם, לא ה' שלחני. ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאולה, וידעתם כי ניאצו האנשים האלה את ה'". הוא שולח אותם לְשָׂאֵל מִפְּנֵי שוֹחַ פּוֹגְעִים בְּגִקְרָה עֲמוּקָה וּבִסְסִית, הם מערערים את היסוד של מסירת התורה.

אפילו המרגלים, אף על פי שהם ניסו להגיד שהקב"ה לא יכול לכבוש עבדם את הארץ ולהתגבר על כל הקשיים הכרוכים בכך - לא ערערו את יסוד מסירת התורה. היה להם אמנם חוסר אמון בקב"ה, אך לא היה להם חוסר אמון במשה כשליחו. אם משה הוא רק המיקרוקופון, אני לא מתקוטט עם מיקרופון גם אם הוא צועק עלי. כאן, אצל קורח ועדתו, יש ניסיון להפריד בין הקב"ה למשה, ומשה נזעק משום שבכך מתערערת היכולת להמשיך הלאה בקבלת התורה - גם ביחס לתורה שבכתב וגם ביחס לתורה שבעל פה. את זה צריך היה לבער מכל וכל בשלמות, צריך למחוק אותם בלי להשאיר להם שריד ופליט - להשאיר לדורי דורות רק את ה"זכרון לבני ישראל... ולא יהיו בקרח ובערתו".

הרכה פחות חמור מאחריים. לעומת מה שעושים המרגלים: "נתנה לשעתה, מחלוקת קורח ועדתו היא בעצם דבר קטן, שנראה

ראש ונשובה מצרימה" (במדבר יד, ד), מה בסך הכל רוצים קורח ועדתו? להקטיר קטורת? הרי אפשר היה להניח להם שיקטירו, ומשה יכול היה ללכת לישון. אבל כאמת, זה לא עניין של מנינים. כאן המחלוקת חודרת לעומק, ולכן, למרות שכעת היא איננה מהווה איום ממשי - היא צריכה ביעור הרבה יותר גדול.

6 במחלוקת האחרות אנתנו רואים את כל העדה: "וילונו כל העדה", הם ובתיהם, כולם כאים וצועקים. במקרים האחרים, לכל אותם שרוצים ארוחת בוקר חמה יש פתרון מהיר, עם כל אלה שהם "נמשל כבהמות נדמו" (תהלים מט, יג), אלה שבוכים וצועקים: וְרָצִים מִן, רָצִים בָּשָׂר - אפשר להסתדר יפה, כל אלה הם מעשי תינוקות. אבל במקרה שלנו אלה שעושים את המהומה רנים בסברות, בשיטות. הנימוקים והעניינים כאן הם של קבוצת אנשים נבחרים, זהו הרכה יותר מסוכן. המחלוקת הקשה והאמיתית היא עם אנשים שלא מחפשים תאוות, אלא מחפשים לשנות ולהחליף את היסודות.

כל העדה כולם קדושים נקודה שלישית, הקשורה גם למה שכבר נאמר, היא שקורת ועדתו משתמשים, במידה מסוימת, בדבריו של משה רבנו בעצמו. מה אומרת עדת קורח? "רב לכם, כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה', ומרוע תתנשאו על קהל ה'?", משה רבנו, במעשה אלדד ומידד (במדבר יא, כט), אמר ליהושע את אותו הדבר כמעט: "ימי יתן כל ידעם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם". מה שקורח ועדתו אומרים עכשיו למשה הוא בעצם: הרי רצית אנשים שיהיו יותר מעורבים, רצית נביאים; הנה, יש לך פה עוד מאותים וחמישים איש, שכולם מתנדבים למלא חפקידים. היה לך כהן גדול אחד, אנתנו מספקים לך מאתיים וחמישים: אנתנו כאים לפתוח את המסגרות'.

בעם ישראל יש מעמד אריסטוקרטי שמורכב מתלמידי חכמים. זוהי בעצם השכבה המושלת: המנינים, הכיכודים - הכל הולך אליהם. אבל המעמד הזה הוא לא מועדון סגור. אם אתה רוצה

2

את ה', גם אנתנו רוצים לעבוד בקודש פנימה, זה דבר שבקדושה, זה עניין רציני.

לאור כל זה, מחריפה עוד יותר השאלה: מה פגם מצא בהם משה? יותר מכך: מחלוקת קודש ועדתו הפכה הרי להיות אבי־היטופוס למחלוקת שאינה לשם שמים: "מחלוקת שאינה לשם שמים" זו מחלוקת קרח וכל עדתו" (אבות ה, יז). זה דבר שצריך להבין – הם הרי אומרים שמטרתם היא שכל העדה יהיו קדושים. ההתלבטות האם להרחיב לכל העדה או לצמצם, ללמד תורה לכל אחד ולנסות להגיע לכל אחד, או להצטמצם בחוג מוגבל וקטן – היא מחלוקת שנמשכת דורות רבים, והיא שאלה אמיתית וחשובה, מדוע, אם כן, זו מחלוקת שאינה לשם שמים?

מתחת לסיסמאות

הוירישיח בין משה לעדת קודש הוא משונה. על פניו נראה כאילו תשובותיו של משה אינן ממין הטענה. הם באים בטענה שאנתנו רוצים להשתתף בסדר העבודה, אז משה אומר: 'המעט מכך כי הדביל א-לוי ישראל אתכם'. הם אומרים לו: 'אתה רימית אותנו, לא קיימת את ההבטחה להביאנו אל ארץ זבת חלב ודבש', או הוא אומר: 'לא לקחת שום חמור'. מה הוא רוצה? משתמע שמשך פשוט לא מאמין להם שהם פועלים לשם שמים. כאן הוא בעצם אומר את דעתו על המחלוקת, שהיא איננה כנה; מאחורי הטענות המוצהרות שלה מסתתרות כוונות אחרות.

קרח ועדתו משתמשים בסיסמאות שהן לשם שמים, אך זה עדיין לא אומר ששרש המחלוקת הוא באמת כזה. המדרש (במדבר רבה יח, ב) אומר שמאחורי טענותיו של קרח, עומד הרצון שלו להיות נשיא משפחת קרח. אלא שבזמן המינויים דילגו עליו, ועל כך הוא גם כועס, גם מקנא וגם מתוסכל. קרח פיקח היה, ועשיר היה, ומסתמא היה גם גברא רבה, והוא הצליח לשכנע את כולם

להשתתף למעמד הזה, לא שואלים אותך מי היה אבא שלך, ולא שואלים אותך אם יש לך מחותן, כל אחד יכול להשתתף אליו. מבחינה זו, "כתר תורה" באמת מונח בקיץ וזוית ומי שרוצה ללמוד יכול ללמוד. כעת באה עדת קרח ואומרת: 'תראה, יש אייטסקוויטיה של תורה, והיא פתוחה, שזה מאוד יפה, אבל יש מעמד אחר – מעמד הכהונה, והוא סגור'. באים אנשים ואומרים: 'אנתנו רוצים לפתוח גם את הכהונה, כך שכל איש אשר יישאנו לבו יוכל להיות כהן, ואם הוא יותר חשוב – שיוכל להיות גם כהן גדול'.

דורות רבים לאחר מכן אכן כך היה בישראל; לכל אורך ספר מלכים (למשל: מלכים א כב, מר) מסופר ש"עוד העם מזבחים ומקטרים בכמות". כמעט לכל שיטות המפרשים, הכמות הללו הן כמות לה, בקדושה ובטהרה, ולא לעבודה זרה. יהודי שתפסה אותו ירוח קדושה, קורא לכל המשפחה, וכולם הולכים למקוה, ולבשים לבנים, ואב המשפחה מקריב קורבן עולה לה. בזמן היתר הכמות, זו בורדא הייתה מצווה. ואולם בזמן המשכן והמקדש נאסרו הכמות, ושם האדם הוא בסך הכל נספח קטן, רק משלם כרטיס; הוא יכול להזכיא את הקורבן שלו ואפילו להגיע לכך שהוא יסמוך את ידיו עליו, אבל מכאן והלאה זה כבר לא עסק שלו.

בדרישת קודש לפתיחת מעמד הכהונה יש, אם כן, עניין גדול. בבסיסו של הרצון של אדם להיות כהן לא עומד רק רצון "כיבוד" – אלא רצון אמיתי של האדם לכטא את עצמו בתחום הקדושה. הטענה שהם מעלים אינה סתם רצון לפריצת גבולות, אלא רצון לשותפות אישית. לטענתם, במקום ליצור מבנה שבו הכהן עושה את הכל, ואין מקום לביטוי האישי, אפשר להכניס פנימה גם אנשים אחרים, לווים וישראלים. אין לנו אמנם רשימה מלאה של אנשי קודש, וישנם מודרשים (במדבר רבה טז, כא) שאומרים שהם כללו אפילו את הסנהדרין – אבל בכל צורה שלא תהיה, מדובר בגדולי ישראל, כפי שמעיד הפסוק: "נשיא העדה" הם אומרים: גם אנתנו רוצים לעבוד

40

3

(5)

אמר משהו בדורות האחרונים, שלכל שנאה יש תקנה, למעט
 שנאה הבאה מחמת קנאה. לשנאה הבאה מחמת קנאה לעולם לא
 יועילו מחוות של הצד השני, וכמה שהוא יהיה יותר נחמד – זה לא
 יעזור, משום שמקורה איננו בכך שנעשה למישהו עוול. משה רבנו
 באמרו "לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי את אחד מהם",
 רוצה להדגיש שהמחלוקת לא התחילה על רקע של עוול כלשהו.
 אם הצקתי למישהו, אפילו בצדק – יכול להיות שהוא שומר טינה,
 וזה דבר מוכן. אבל במחלוקת עם קורח וערתו לא היה שום דבר;
 הכל עומד פה אך ורק על קנאה. לרבר כזה אין תקנה ולכן משה
 רבנו רוצה לאבד אותם מהעולם מכל וכל.

שהוא מדבר בעניינים שבקדושה – אלא שמתחת לאדם הגדול
 הזה, כפי שאומר המדרש, מסתתר סך הכל עניין אישי. התן ואבירים,
 שמעבר למסופר כאן איננו יודעים עליהם דבר, גם הם נראים כאנשים
 שרצו לקבל משהו ולא קיבלו אותו. הם צועקים כאילו נעשה להם
 עוול, בעוד שלא קרה דבר מלבד זאת שהם לא סובלים מישהו רק
 משום שהוא יותר גדול ויותר חכם מהם. מרוב בקנאה ובצרות עין,
 שמסתתרות מאחורי הדיבורים היפים.

אפשר ללמוד מכך הרבה על מחלוקת, שנראות על פניהן
 כמחלוקות לשם שמים. אנשים יכולים להשתמש בכל סיסמאות
 הקדושה, אבל הרבה פעמים אין מאחוריהן אלא קטנוניות אישית.
 גם כשכל הסיסמאות הן לטובת המפלגה, או לטובת העולם – עדיין
 צריך לשבת ולחפש מה נמצא למטה; לפעמים נמצא שם מישהו קטן
 ומתוסכל שסך הכל רצה לקבל משהו ולא קיבל, הוא מקנא כמישהו
 ואין לו מה לעשות עם זה, אז הוא מנסה לרקוד אותו באיזה דרך
 אחרת.

עין פירש"י ז"ל הוא מהמד"ר מה ראה קרח לחלוק עם משה נתקא
 על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי
 הדבור. אמר קרח, אחי אבא ארבעה הווי וכר עמרם הבכור נטלו שני בניו
 גדולה אחד מלך ואחד כה"ג מי ראוי ליטול את השני לא אני כר הרני חולק
 עליו ומבטל את דבריו. המבורא מזה שכל עיקר המנגודת קורח היתה בשביל
 האנת השררה שהשתוקק לה, ושלפי דעתו מגיע לו. אכן בא וראה דרך בעלי
 המחלוקות דאו כשאירגן משתתפים בהמחלוקת העלים מהם עיקר כוונתו שהרי
 אדרבא טען בהיפך שהוא נגד התנשאות וכי הוא אך דורש טוב לעמו כי כל
 העדה כולם קדושים וכר ומדוע התנשאו וכר וכן פירש"י ז"ל לקמן בפסוק
 ויקהל עליהם קורח כר שאמר איני מקפיד אלא בשביל כולכם וכר [כי ידע
 היטב שבאם יגלה כוונתו שלטובת עצמו הוא דורש אע"פ שלפי דעתו היא
 דרישה צדקת מכל מקום לא ילהיב בזה אנשים אחרים לצאת במחלוקת עבור
 עניניו, על כן חפש ומצא תואנה שיהא כלובש קנאת הצדק והיושר עבור כל
 העדה] וכן דרכם של בעלי המחלוקת לצאת כאילו בעבור טובת הכלל, ושבע
 תועבות בלבן.

(6)
 ק"י
 פ"ג

היותר מפליא כי אע"פ שקרח העלים כוונתו העיקרית שהיא עבור
 שררה והתנשאות מ"מ הנגריים במערבולת המחלוקת ידעו והבינו אל מה הוא
 מתכוין שהרי און בן פלת אשתו הצילתו ומבורא בסנהדרין דק"ט ובמד"ר כאן
 שאמרה לו מאי נפקא לך מינה אי מר רבא אנת תלמידא אי מר רבא אנת
 תלמידא ואון בן פלת הודה לה בזה רק השיב מה יעשה שכבר נשבע להם
 וכר ועל זה מצאה אשתו עצה לסתור היא ובתה את שערן וכר כמבורא שם.
 ומבורא שהנגריים אחרי המחלוקת הבינו בפנימיות לבבם, כי כל כוונת העומד
 בראש מחלוקתם הוא למען ענינו הפרטי, ובאם ינצח יקח מנה יפה לעצמו ואת
 הצבור ישאיר כמו שהוא כמקדם, ואע"פ כ נתפתו ונגררו תוך המחלוקת וזה
 מחמת שמעצת קול דברים בעלמא שמפטפט ואומר שהוא לוחם למענם, אע"פ
 שלבו בל עמו, וזהו כוחה של תעמולה של מחלוקת, הרחמן יצילנו מהם ומהמונם
 ומכיוצא בהם.

(4)

7

יוסף

קרח

באר

קיד

ק ר ח

ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ואבירים וגו' (טז, א).

בגמרא סנהדרין (ק"ט ב) ויקח קרח, אמר ריש לקיש שלקח מקח רע לעצמו.

(א) ולכאורה אינו מובן איך יפול לשון מקח על מעשה זה של קרח, דלשון מקח שייך על מי שלוקח איזה דבר מפני שחשב עליו כי טוב הוא, והוא טעה במקחו כי נתברר שהוא מקח רע, אבל סו"ס קנה איזה מקח אלא שהוא מקח רע, אבל כגון במעשה של קרח, שירדו הוא וכל אשר לו חיים שאילה עם כל הרכוש וכל היקום אשר ברגליהם, ולא נשאר לו מאומה כי אם כליון ואבדון, אי"כ איך יפול על זה לשון מקח וקנין שנאמר עליו שהוא מקח רע, דמה לקח ומה קנה.

(ב) והנה רש"י (בפסוק ז') הביא מדברי המדרש: ולא טפשים היו שכך התרה בהם וקיבלו עליהם לקרב, אלא הם חטאו בנפשותם שנאמר את מחתות החטאים האלה בנפשותם, וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה, אלא עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה עומדת הימנו, שמואל ששקול כמשה ואהרן, שנאמר משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו, אמר בשבילו אני נמלט, ועשרים וארבע משמרות עומדים מבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקודש, שנאמר (דה"א כ"ח) כל אלה בנים להימן, אמר אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום, לכך נשתתף לבוא לאותה חוקה ששמע מפי משה שכולם אוכדים ואחד נמלט, והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש, טעה ותלה בעצמו, ולא ראה יפה, לפי שבניו עשו תשובה, ומשה היה רואה יפה, ע"כ.

(ג) ושמעתי בימי נעורי בשם אחד מגדולי ירושלים בדור הקודם, שהקשה, כיון שקרח ראה ברוח הקודש שיעמדו ממנו שמואל ששקול כמשה

ואהרן וכ"ד משמרות שכולם מתנבאים ברוח"ק, ושקל בדעתו שכדאים כל אלה שבזכותם יהי נמלט, אי"כ יקשה למה באמת לא הגינו עליו כל אלה שבזכותם יהי ניצול, ואמר, דהטעם שזכה קרח לכל הגדולה הזאת שיעמדו ממנו שמואל וכל הכ"ד משמרות, הוא, מפני שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, והנה אע"פ שחטא קרח בחטא גדול ונורא מאד להעזי ולהתחצף נגד משה רבינו ע"ה, ולהכחיש את נבואתו ותורתו, ולכן היה עונשו ג"כ באופן נורא מאד שלא היה כמוהו מעת בריאת העולם, אולם כיון שסו"ס ע"י הגם הגדול שהארץ פתחה את פיה וירדו כולם חיים שאולה הם וגשיהם וטפם וכל אשר להם, ואמרו בירושלמי (פרק חלק) דאפילו מחט שלהם שהיתה שאולה אצל מי שהוא, נתגלגלה אותה מחט וירדה יחד אתם לשאול — ע"י זה נתאמת ונתחזק נבואת משה ביתר תוקף ופיתר עון, שכולם הודו ואמרו משה אמת ותורתו אמת, ושהוא נאמן בשליחותו ועושה רק מה שנצטוו מפי הקב"ה, וכיון שעל ידו ובסיבתו נתחזקה האמונה בישראל שמשה אמת ותורתו אמת, לכן לא קיפח הקב"ה גם את שכרו, ובאשר משפטו שם פעלו, והיה שכרו שיצא ממנו שמואל שהיה שקול כמשה ואהרן, וכן שיצא ממנו כ"ד המשמרות; וכעין זה יש לבאר במה שאמרו בגמ' (גיטין נ"ז ב') מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, והיינו ג"כ מפני שעל ידו הוחזרו ישראל למוטב, כמו שאמרו בגמרא (מגילה י"ד א') גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים

ושמונה נב
לישראל, שנ
טבעת החו
גרים שנתקו
למדו תורה,
בניו של סי
בניו של סי
נמצא, דו
שפצתה הא
וכל אשר
באמונת הו
השתלשלה
בדבר זה)
השלשלת
האבדון, ומ
נמלט וכלכ
דאחד, ובא
משום שנ
ע"י האמו
הזאת, ע"י
מקוטנא ב
(ב) ולפי
במה שא
מקח רע
בזה שלק
הלא סופו

אמנם)
דהרי הב
שם וייל
בעצמו)
היה התט
ברבים ב
אחשורו
המקדש.

8

8

קטו

יוסף

קרח

באר

התלבטו לפרש מלת ויקח, וכן חז"ל במדרשים דרשו בזה כמה דרשות, ובא ריש לקיש לבאר במה שפירש דלקח מקח רע לעצמו, דהכונה, דהן אמנם לקח לו קרח בזה מקח וקנין, דע"י עונשו המר באורח נס ופלא, שנתחזקה ע"י זה באופן גלוי האמונה בתורת משה, בעבור זה קיבל שכרו שיצא ממנו שמואל הנביא וכל השלשלת הגדולה, אולם המקח הזה הוא רע לעצמו, היינו שלעצמו ובשרו ולגופו הוא מקח רע ומר עד למאד, שהוא נידון בגיהנום לדורות, וכל שלשים יום מהדר להו גיהנום כבשר בקלחת כמו"ש בגמ' (ב"ב דף ע"ד), ועל כוונה זו כתבה לנו התורה "ויקח" קרח, שע"י מעשה זה אמנם לקח הקנין והמקח של השלשלת הגדולה, אלא דלא כשעלתה על דעתו דמפני זכותו יזכה להעמיד גדולי עולם אלו, ושעל יסוד זה העיז להתפרץ במחלוקת הגדולה הזאת על בטחונו בכח הדורות הללו, אלא להיפך, דמצד עונשו הגדול שהיה אות לבני מרי שלא להעיז לחלוק על משה, מזה לקח את מקחו שלעצמו היה רע, וטובה לאחרים.

(ג) ומדבר זה יש להתבונן עוד ללמדנו דעת, דאע"פ שהשנת רוח הקודש היא אחת מהמדרדיגות היותר גדולות, ושהיא המעלה העשירית או הי"א, מהמעלות שחשב ר' פנחס בן יאיר בגמרא, (עבדה זרה כ' ב' וצ"י שנוי הגירסאות שם), ורה"ק מביאה לידי תחית המתים כמו"ש בגמ'

1 ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתגבאו להן לישראל, שכולן לא התירומו למוטב, ואילו הסרת טבעת החזירתו למוטב, וכיון שע"י מעשיו גרם שנתקדש שם שמים, לכך זכה שמבני בניו למדו תורה, וכע"ז אמרו בגמ' גיטין שם: מבני בניו של סיסרא למדו תינוקות בירושלים, מבני בניו של סנחריב למדו תורה ברבים וכו' *.

נמצא, דהאמת היה דבגלל עונשו המבהיל במה שפצתה האדמה את פיה וירדו חיים שאולה הם ובל אשר להם וכו', וע"ז נתקדש שם שמים באמונת התורה ובמשה עבדו, לכן בגלל זה השתלשלה ממנו השלשלת הגדולה הזאת, אולם בדבר זה טעה קרח, שהוא חשב דבגלל ובזכות השלשלת הגדולה הזאת ינצל ויהיה נמלט מן האכדון, ומה שהתירה בהם משה שרק אחד יהיה נמלט וכלם יאבדו, בטח בעצמו שהוא יהיה אותו האחד, ובאמת לא ראה יפה, כי אדרבא, דוקא משום שנאבד וענש באופן גורא כזה שנתחזקה ע"י האמונה, לכן יצא ממנו כל השלשלת הגדולה הזאת, ע"כ שמעתי, וכמדומה שהוא משם הגאון מקוטנא בעל זית רענן זצ"ל.

(ב) ולפי היסוד הזה אפשר לבאר דזהו הביאור במה שאמר ריש לקיש: ויקח קרח, שלקח מקח רע לעצמו, ועמדנו ע"ז דמה שייך לומר בזה שלקח מקח רע, דאיוה מקח לקח לעצמו, הלא סופו היה רק אכדון, ובאמת כל המפרשים

(*) אמנם היה לכאורה לזון ולעיין כיסוד הזה לומר, דמכיון שיצא מהם קידוש שם שמים, לכן זכו לשכר הזה, דהרי הם עשו עבירה וכיהנו בזה לרעה, אולם הראוני כעין זה בספר "קדושת לוי" (בעניני מורים), שכתב שם חז"ל: וכן ע"י מעשי המן, הגם שכתנתו היתה לרעה, רק שעל ידי מעשיו היה התשועה, כי הוא הכין בעצמו העץ לחלואת אותו ואת בניו, וכן מה שאמר להרוג את ושתי, הגם שכונתו שישא את בתו, ע"י זה היה התשועה גדולה בישראל, נמצא היה לניצוצות הקדושה שבתוך המן עליות, וע"י זה בני בניו למדו תורה ברבים מבני ברק, ע"כ מדבריו, עוד שם: ולכן בפורים שהוא התשועה במה ששלח האיל בתוך מחשבות אחרושו לעשות כרצון ישראל, והיה לניצוצות שבתוך אחרושו עליות גדולות, שכנה בנו [דריוש] הבית, המקדש, ומעשה המן נהפך לישועה ולכן בני בניו למדו תורה ברבים וכו', ע"כ. [כנהמ"ח]

6

9

יוסף

קרח

באר

קטו

שם, בכל זאת אפשר ג"כ לשעמים שתהיה סיבה להכשילו ולהפילו ח"ו במכשול, באם ע"י השגתו וראיתו ברוה"ק עושה על סמך זה דבר נגד התורה והאמונה ח"ו, כי אז גורמת לו ראיתו להורידו לשאול תחתית ולאבדון ח"ו, ולא רק שאינו מביאתו לידי תחיית המתים, אלא שע"י זה נאבד מהעולם הזה ומעולם הבא ושלא יקום בתחיית המתים, ודבר זה היה לקרח, כי מפני שצפה ברוה"ק וראה את השלשלת הגדולה הזאת, על סמך זה בטח לבו והעיו לחלוק על משה, ובגלל זה נענש בעונשו הגדול ביותר, ולולי שראה מה שראה היה ירא להכנס לתגר זה והיה ניצול מן הפורעניות, נמצא שמעלתו הגדולה במה שראה ברוה"ק היתה בעוכריו שגרמה לו לטעות ולעשות דבר היפוך האמת והאמונה, והכמי ישראל נחלקו בנמרא (סנהדרין ק"ח א') על עדת קרח, אם יבואו לעולם הבא.

ד) ונראה דגם מה שאירע למרגלים, היה דוגמא מעין זו שענינם הטעתם, דהמרגלים אשר נאמר עליהם כולם אנשים ראשי בני ישראל המה, אמרו חז"ל במדרש, שהיו אנשים גדולים וצדיקים, ומשה רבינו נמלך בהקב"ה על כל אחד ואמר לו ראויים הם, כמו"ש במדרש, ולבסוף נהפכו כקשת רמיה והוציאו דיבה על הארץ, והלכו מדחי אל דחי עד שכפרו גם ביכולת ה' ואמרו חז"ל עליהם, כי הור תהפוכות המה שנתבררו צדיקים ונתהפכו כמבואר כ"ז במדרש, וכבר הבאנו לעיל בפ' שלח מדברי הוזה"ק, דכל זה גרם להם משום שראו שלעתיד כשיכנסו ישראל לארץ, לא יהיו עוד ראשי בני ישראל, אלא שיתמנו ראשים אחרים תחתיהם, שכן אמרו ברוה"ק שם: כולם אנשים, כולתן זכאין הוה, ורישי דישאל הוה, אבל אינן דברו לגרמיהו עיטא בישא, אמאי נטלו עיטא דא, אלא אמרו

אי יעלו ישראל לארעא נתעבר אנן מלמדי רישין רמני משה רישין אחרנין, דהא אנן זכינן במדברא למהוי רישין, אבל בארעא לא נוכי, ועל דנטלי עיטא בישא לגרמיהו, מיתו אינן וכל אלין דנטלין מלייהו, ע"כ, והיינו דנגיעתם שראו שבארץ לא יהיו הם הנשיאים, גרמה להם להוצאת הדיבה על הארץ כדי שישתהו במדבר, וכמבואר כ"ז באורך לעיל בדברינו בפ' שלח, ולפי זה יתכן דגם במרגלים היה מעין הטעות הזאת שאירע לקרח, דהם ראו ברוח הקודש שבארץ לא יהיו הם ראשים ונשיאים על ישראל, ושיתמנו אחרים תחתיהם, ומשום כך נטלו עצה לעכב את ישראל במדבר, בחשבם שע"י כך ישארו בנשיאותם, אבל באמת היה הדבר להיפך ועינם הטעתם, דאדרבא, הטעם מה שראו שלא יהיו עוד ראשים על ישראל בבואם לארץ, היה משום שחטאו בהוצאת דיבה על הארץ, ולכן נענשו שמתו במדבר ולא נכנסו לארץ, ונתמנו שם ראשים ונשיאים אחרים תחתיהם, אולם הם לא ראו ולא ידעו את הטעם מפני מה יסתלקו מנשיאותם, דמה שראים ברוח הקודש, מסתבך דרואים רק המציאות כמו שהיא, אבל הסיבה והגורם לזו המציאות אם הוא דבר שתלוי בבחירה, זה אי אפשר לראות, דהסיבה התלויה בבחירה הרי היא נתונה לאדם לפי בחירתו, ומלבא לפומא לא גליא, והם שראו רק את העתיד שלא יהיו נשיאים בארץ, לכן זה גרם להם ליטול עצה לעכב כניסתם לארץ כדי להמשיך להיותם נשיאים במדבר, אבל האמת היה להיפך, שדוקא בגלל זה שעשו תחבולה זו למנוע את ישראל מלהכנס לארץ, לכן נענשו שמתו במדבר ואחרים קמו תחתיהם לנשיאות, נמצא דאם לא היו סומכים על זה שראו ברוה"ק, ולא היו מחשבים על העתיד להיות עמהם לאחר זמן, כי

א
ב
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט
י
יא
יב
יג
יד
טו
טז
יז
יח
יט
כ

67

משום דלא עסקת בפריה ורבייה וחזקיהו א"ל משום דחזאי לי ברוח הקודש דנפקי מינאי בנין דלא מעלה ואמר לו ישעיהו, בהדי כבשי דרחמנא [סתרים דהקב"ה — רש"י] למה לך, מאי דמיפקדת איבעא לך למיעבד, ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא ליעבד, אלא דחזקיה לא קיבל מה שא"ל ישעיהו כי מת אתה ולא תחיה, וסמך עצמו על מה שקיבל מבית אבי אביו דאפילו חרב חדא מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים, והתפלל מקירות לבו ונעתר לו הקב"ה וביטל את הגזירה, יערי"ש בגמרא, הרי לפנינו ג"כ דמה שראה ברוח הקודש, היה גורם לו שיאבד משני העולמות חלילה, אלא ע"י מה שנשתלח לו ישעי' הנביא וא"ל בהדי כבשי דרחמנא למה לך חזר בו ונשא אשה, וזוה"ק לז' הקב"ה שנות חיים בזה ובבא. והרי כל זה בא ללמדנו דצריך האדם לילך בתום, וכמוש"ג (משלי י') הולך בתום ילך בטח, ולא יסטה אפילו כמלוא נימא מהמצווה עליו, על אף השגתו הגדולה שצופה ומסתכל על העתיד, ואו ילך לבטח. [וע' ב"נפש החיים" שער א' פרק כ"ב מש"כ בזה, והביא ג"כ הגמ' מחזקיהו המלך וממה שא"ל ישעי', עיי"ש].

או היו נשארים בתמימותם וכשרותם ובמדריגת צדיקותם, לאמר שהארץ טובה מאד מאד כמו יהושע וכלב, וכולם היו נבנסים לארץ תיכף יחד עם משה ואהרן, ונשארים שם בנשיאותם, והיו בונים את ביהמ"ק בבנין עולם ותיקון העולם הכללי, ועכשיו דוקא ע"י מעלתם הגדולה שראו ברוה"ק, עינם הטעתם שגרמו לעצמם ולכל ישראל הרעה הגדולה הזאת, שהם מתו במגיפה במיתה משונה, וכל הדור ההוא מתו במדבר, ובגללם לא נכנס משה ואהרן בארץ [כמוש"כ בפ' מרגלים, דברים א' ל"ז, גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבוא שם, ועי' שם במפרשים ובאה"ח מש"כ בזה], ונגזרה גלות ובכיה לדורות עד היום; נמצא גם בכאן מעין זה, שדוקא מעלת רוח הקודש המביאה לידי תחיית המתים, גרמה להם שעינם הטעתם לבוא לידי כך עד שחכמי ישראל מתדיינים [בסנהדרין ק"ח א' שם] אף על דוד המדבר כולו, אם יש להם חלק לעולם הבא. (ה) ובחזקיהו המלך מצינו בגמ' (ברכות י' א'), שישעיהו אמר לו צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה, ופירשו בגמ' מאי כי מת אתה ולא תחיה, מת אתה בעולם הזה ולא תחיה לעולם הבא.

10
ב

ויקה קרח (טז, א). כתב בבבב"ן, שקנאת קרח בנשיאותו של אליצפן בן עוזיאל אמנם היחה מכבר בהיותם עוד במדבר סיני, אלא שסבל ולא חלק על משה אז בעת התעוררותו, מפני שבהיות ישראל במדבר סיני לא אירע להם שום רעה, כי גם בדבר העגל שהיה החטא גדול ומפורסם היו המתים מועטים, ונצולו בתפלתו של משה וכו', והנה היו אוהבים אותו כנפשם ושומעים אליו, ואלו היה אדם מורד על משה בזמן ההוא, היו העם סוקלים אותו, ולכן סבל קרח גדולת אהרן וכו', אבל בכואם אל מדבר פארן ונשרפו באש תבערה וכו', וכאשר חטאו במרגלים לא התפלל משה עליהם, ולא בטלה הגזירה מהם וכו', אז היתה נפש כל העם מרה וכו', ואז מצא קרח מקום לחלוק על מעשיו וכו', וזה טעם תלונתם הנה במקום הזה אחר גזירת המרגלים מיד, ע"כ. || נפלא הענין להתעורר, וכי משה הוא הגורם להם ליפול פגריהם במדבר כי ישנאו אותו על זה? הלא הם אשר חטאו במרגלים, ומשה אם כי לא עלה לו לבטל כל הגזירה, אבל הרי אמנם התפלל עליהם, וגם עלה לו לאחר העונש משך של ארבעים שנה? משל למה הדבר דומה, לאדם חולה שבא אצלו רופא וכתב ונתן לו רפואה, שיקחנה ג' פעמים ביום, והרופא היה אמנם רופא מומחה גדול, אלא שהחולה לא שמע לעצתו של הרופא, ולא נטלה בדיוק כפי שצוהו, והנה לבסוף מת בחליו, ובשעת מיתו הנה יאמר שהרופא אשם במיתו, כי לא נתן לו רפואה בדוקה! ? תולה האשם בזולתו ולא בעצמו! זאת רעת האדם!

HAZAL TELL US THAT KORACH'S DISPUTE WAS THE result of uncontrolled jealousy toward two people: Aharon and Eltzaphan. When Aharon was appointed *Kohen Gadol*, Korach thought to himself, "Levi had four sons. The oldest was Amram, and the second was Yitzhar. If Moshe took the kingship for himself as a son of Amram, the oldest son of Levi, then he should not have appointed his brother as *Kohen Gadol*. He should have designated the *Kehunah* for the sons of Yitzhar." To add insult to injury in Korach's mind, when it came time to appoint a *nasi* (prince) for *Shevet Levi*, Moshe skipped Yitzhar's family, appointing Eltzaphan — the son of Uziel, Levi's youngest son — as *nasi*.

12
Rabbi Frank on Purshu

18

11
3 ירוח

16

9

(13) Finally

"Enough is enough," Korach said to himself. "Now I am going to dispute all of Moshe's appointments — even his own claim to the leadership role."

The Ramban finds the timing of Korach's dispute extremely strange. The appointments of Aharon and Eltzafan occurred long before Korach gathered his band of followers and came to dispute Moshe's authority. If the jealousy was burning inside him from that time, why did he wait so long to act?

When Moshe first appointed Aharon Kohen Gadol and Eltzaphan as *nasi*, things were going too well for Klal Yisrael for Korach to rebel, explains the Ramban.

Aharon was appointed Kohen Gadol when the Mishkan was erected. How did the *Mishkan* come to be? When Klal Yisrael sinned by worshipping the *Eigel* (Golden Calf), Hashem wanted to eradicate them. Moshe prayed to Hashem and saved them from annihilation, and Hashem then instructed Klal Yisrael to build the *Mishkan* to atone for their sin.

Imagine the scene. The *Mishkan* is erected, and Moshe, who saved the lives of the Jewish people and brought about the building of the *Mishkan*, appoints his brother as Kohen Gadol. What would have happened if Korach would have protested the appointment on that glorious day? He would have been stoned! The people were so grateful to Moshe for saving their lives and arranging for their forgiveness that they would have lynched someone who dared speak against him.

Korach was jealous, but he knew that he had better keep quiet for the time being, writes the Ramban.

The same happened when Eltzaphan was appointed as *nasi*. Things were going too well. You don't attack a president who enjoys a 100% approval rating.

Now, however, Klal Yisrael was suffering. In recent weeks we read that Klal Yisrael sinned several times, and each time a significant number of people lost their lives. Each incident left the nation a bit more disenchanted with Moshe's leadership.

From

Finally, when the whole nation cried upon hearing the report of the *meraglim* (spies), Hashem decreed that all adult men would die before Klal Yisrael reached Eretz Yisrael. Did Moshe pray to have this decree rescinded? No.

Korach realized that this was his chance to challenge Moshe. Now that the masses felt a strong spirit of resentment toward Moshe, Korach could find sympathizers to join his cause, and even those who wouldn't take an active role in his rebellion would not come to Moshe's defense, either.

The Ramban is telling us that Korach was afraid to rebel on his own, so he piggybacked onto the public resentment.

Rav Yerucham Levovitz *zt"l* finds the cause for that public resentment very telling. Why were the people angry at Moshe? Because he did not pray for them to save them from Hashem's decree. How strange! Hundreds of thousands of people accept the report of the spies as the final word on the conditions in Eretz Yisrael, evoking a decree of annihilation. And who is at fault? Moshe.

Rav Yerucham deduces that there was a tendency in Klal Yisrael to shift the blame and to resent the person whom they perceived to be the cause of their troubles. Korach decided to ride the wave of resentment toward Moshe, considering it a perfect time to foment a rebellion.

Rav Yerucham wrote this essay two generations ago, and he was referring to events that occurred in Biblical times. The tendency to shift the blame is not a modern-day invention, but I must say that our generation has perfected it to levels that our ancestors would never have imagined.

Nowadays, everyone and his uncle is a victim. Modern psychology has taught us that no one is ever at fault for his misdeeds. Everyone is a victim of his upbringing. One person's father was abusive; the next fellow's mother didn't hug him enough. One boy had a rebbi who looked at him the wrong way in first grade; another couldn't handle the amount of homework that his fourth-grade history teacher assigned.

14

Not to make light of a serious problem, but when the "Youth at Risk" phenomenon was first gaining public awareness, a 25-year-old kollel *yungerman* I know was discussing his upbringing with a teenager. When the kollel fellow mentioned that his elementary school principal had punished him and his friend by banging their heads together, the teenager immediately exclaimed, "Wow! What a waste! You had such a good excuse to go off the *derech*!"

This teenager was able to sum up the mentality of "Generation V" — the Victim Generation: find someone to blame, and then you can do whatever you want. The victim mentality has unfortunately claimed many victims of its own. A person finds an instance in which he or she was wronged, and then feels liberated to do as he or she pleases. As we see from Korach, once the blame is shifted onto someone else, there are no holds barred. You can rebel against Moshe, and even against Hashem, because — you maintain — it is all someone else's fault.

We can all find situations in our lives that did not go as well as we wanted. If we want to find reasons to rebel, we can find reasons. Whom are we hurting? Ourselves. The excuses put forth by the victim mentality may work down here — especially in modern times — but as we see from Korach's punishment, jumping on the victim bandwagon won't stand up in the Heavenly Court.

עבדים היינו לפרעה במצרים The sovereign of Egypt is never mentioned by name — neither in the Haggadah nor, indeed, in the entire Bible. It remained for Egyptologists to identify him — and they are not all of one mind about the name of this infamous tyrant, whether one or another of the Rameses or some other ancient despot. Considering his important role in the narrative, one wonders why his title is always used, but his name — never.

15
Royal Tale
7387
p14

I heard an interesting answer: Had his name been provided by the Torah, historians and psychologists and novelists would have speculated about him, especially his childhood, suggesting probable reasons for his atrocious behavior. He was weaned too early — or too late; he had a harsh father and thus Oedipal feelings, or his mother was overprotective. Some of these speculations may be true, most probably not so. But for the Torah, that is irrelevant. The point of the Bible's (and the Haggadah's) silence about his background is surely to avoid his escaping responsibility for his behavior. No matter what his upbringing, we ought judge a person, especially a leader, by his or her actions, and insist upon accountability. By providing a name and thus an identity, we open the door to excuses and thence to the erosion of personal responsibility.

The explanations of the causes of a person's behavior may be of legitimate concern to a therapist treating a moral-political monster, but to the masses of his victims that is of no consequence whatsoever. The Pharaoh of the Book of Exodus was a genocide and no one should provide for him or for his historical genocidal descendants any hint of an excuse. Hence, "Pharaoh" — and no personal name, because, ultimately, that is irrelevant.

ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם (ט"ז ג')

16
70111

קשה לדבר על אנשים שהיו קדושים ובכל זאת יחטאו. אך נאמר במסילת ישירים בפרק י"א מענין הכבוד: על דבר זה נכשלו רבים ונאבדו, ירבעם בן נבט לא נטרד מעזה"ב אלא בעבור הכבוד, הוא מה שאמרו ז"ל שתפסו הקב"ה כנגדו וא"ל חזור כך ואני ואתה וכן ישי נטייל בגן-עדן. א"ל מי בראש א"ל בניישי בראש א"ל אי הכי לא בעינא.

16

רואים אנו שירבעם בן נבט היה אדם גדול מאד שהרגיש שהקב"ה תופסו
 בבגדו. והרי הקב"ה תופס כל אחד מאתנו בבגדינו ואומר חזור בך אלא שאין אנו
 מרגישים. וכמו שאמרו חז"ל, בכל יום יוצאת בתיקול מהר חורב ואומרת "אוי להם
 לכריות מעלכונגה של תורה". וירבעם בן נבט הרגיש ושמע, והקב"ה הרי אמר לו
 אני ואתה ורק אח"כ בן ישי נטייל בגן עדן. והוא לפני בניישי אבל ירבעם רצה
 בפירוש לשמוע שהוא יהא בראש ומכובד יותר מבניישי, ואז אמר לו הקב"ה א"כ
 בניישי בראש. ומכיון שלא יכל ירבעם לוותר על כבודו, אע"פ שידע שיכול לטייל
 עם הקב"ה בגן עדן וזהו דבר גדול, בכ"ז לא וויתר על כבודו.

(17)
 ע

וממשיך המטילת ישרים: מי גרם לקורח שיאבד הוא וכל עדתו אלא מפני
 הכבוד, ומקרא מלא הוא שנאמר "ובקשתם גם כהונה". וחז"ל אמרו מפני שראה את
 אליצפן בן עוזיאל נשיא ורצה הוא להיות נשיא וכו'. רואים אנו עד כמה הכבוד
 מסמא את עיניו של אדם אפילו חכם כקרח שאמרו עליו חז"ל שפיקח היה, והיו
 הם אנשים קדושים כמו שאמר "כי כל העדה כלם קדושים" ואמר הספורנו כלם
 קדושים מכף רגל ועד ראש, וכמו שאתח"ל און בן פלת אשתו הצילתו וכו', ישבה
 פתח ביתה וראשה פרוע וכשבאו קרח ועדתו אל און בן פלת וראו את אשתו לא
 רצו להכנס. רואים שהם היו קדושים במעשים, ואע"כ הכבוד סימא את עיניהם.

(1)
 (2)
 (3)

וכן מצאנו בחז"ל שכאו אל משה ושאלו טלית שכולה תכלת חייבת בציצית
 או לאו וכו' בית מלא ספרים וכו'. ונתכוון ללגלג על משה רבינו ולומר שברא את
 התורה מליבו. וקורח שפיקח היה, היה לו להבין שאם ברה משה את התורה מלבו
 ח"ו, א"כ חכם הוא שהוציא את בניי ואמר להם את כל המצוות א"כ חכם גדול הוא
 ואיך יאמר להם דברים שילגלגו עליו מהם, כמו ציצית ומזוזה. אלא היה לקורח
 להבין שלא כדה דברים מליבו ורק מפי ד' אמר את התורה, ואיך לא הבין קורח
 דבר פשוט כזה. אלא כמו שהסברנו שהכבוד מכשיל את אדם אפילו גדול וחשוב,
 ומסווה את עיניו מראות בטוב, כי הכבוד "שוחד" הוא והשוחד יעוור.

(4)

ובאמת אפשר לומר טעם לשאלה ששאל למה טלית שכולה תכלת לא פוטרת
 את הבגד, וחוט אחד תכלת כן פוטר. משום שמצוות ציצית היא להזכיר לאדם
 מלכות שמים וקיום המצוות כמ"ש "למען תזכרו". וכשכל הבגד בצבע אחד
 והפתיל בצבע אחר הרי השנוי הזה מזכיר לאדם, אבל כשכל הבגד בצבע תכלת
 אין זה סימן היכר ושינוי, כי זהו צבעו של הבגד ככל הבגדים הצבועים. וכן
 במזוזה שטעם המצווה כמ"ש הרמב"ם, כדי שכשיוצא ונכנס לביתו יזכור את
 הקב"ה וינצל משגיותיו בהבלי הזמן. אבל כשכל הבית מלא ספרים אין זה ניכר
 ואין מזכיר לאדם, ורק כשיש משהו ניכר כמו מזוזה נזכר בהקב"ה.

(5)

**הבדלת אהרן להיות קדש קדשים
 היא כהבדלת יום ולילה**

(18)
 ע

וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר וידע ד' את אשר
 לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחרו וקריב אליו.
 זאת עשו קחוקכם מחתות קרח וכל עדתו. ותנו בהן אש
 ושימו עליהן קטרת לפני ד' מחת ויהיה האיש אשר יבחר ד'
 הוא הקדוש רב-לבכם בניי לוי.

קרח וידע וגו' - עמה עם שמוות הוא לנו ולא נכון להראות לפניו והוא היה
 מתכוין לדחותם שמה יחזרו בהם. (וש"ן)

מבואר ברש"י שהטעם שהיה משה מבקש לדחותם לבוקר הוא
 שמה יחזרו בהם, ומקורו בדברי המדרש (במדבר רבה יח, ז) "וידבר אל
 קרח בקר - מה ראה לומר בקר, אמר משה שמא מתוך מאכל ומשתה
 אמרו דבר זה. אמר, שמא בין כך ובין כך יעשו תשובה, לכך נאמר
 בקר וידע ה' אמר להם אין לי רשות ליכנס עכשיו אין לפניו לא
 אכילה ושתייה אלא בשבילנו על שאכלנו ושתינו".

(10)

סע וואס (20)

סע (19)

ונראה בהקדם להתבונן בפרשה זו שאמר
 מרע"ה שמעו נא בני לוי המעט מכם
 כי הבדיל וגו' להקריב אתכם אליו וגו'
 ובקשתם גם כהונה מה זו תמיתה, כי מי
 יחפוץ לשרת לפני מלך הכבוד אם לא מי
 שטעם את מתיקות העבודה, אדרבה הם
 שטעמו וראו את האור כי טוב הם צריכים
 להיות להוטים אחר דבר זה ביותר:

אך יש לומר עפ"י מה שאיתא בספר נועם
 אלמלך לפרש הא דסומא באחת מעיניו
 פטור מן הראי' דכתיב יראה יראה, כי האדם
 צריך שיהיו לו שתי עינים, עין אחת להסתכל
 ולהתבונן בגדלות הש"י, והעין השני' לראות
 בשפלות עצמו, ומי שהוא סומא באחת מעיניו
 היינו שאף שיש לו עין אחת להסתכל בגדלות

אמנם במדרש שם דרשו חז"ל את הפסוק באופן נוסף: "דבר אחר,
 אמר להם משה, גבולות חלק הקדוש ברוך הוא בעולמו, יכולים אתם
 לערב יום ולילה? והוא שאמר הכתוב בתחלה (בראשית א) "ויהי ערב
 ויהי בקר", ויבדל אלהים בין האור ובין החשך", בשביל תשמישו של
 עולם. וכשם שהבדיל בין האור ובין החשך בשביל תשמישו של עולם
 כך הבדיל ישראל מן האומות שנאמר (ויקרא כ) "ואבדיל אתכם מן
 העמים להיות לי", וכך הבדיל אהרן שנאמר (דברי הימים א' כג) "ויבדל
 אהרן להקדישו קדש קדשים", אם יכולין אתם לערב אותה הבדלה
 שהבדיל בין האור ובין החשך, אתם יכולין לבטל את זה. לכך אמר
 להם "בקר וידוע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו" כבר הוא
 מתוקן ואת אשר יבחר בו יקריב אליו".

מתבאר בדברי המדרש כי כאשר נאמר "בקר וידע ה' את אשר לו
 ואת הקדוש והקריב אליו", בא הפסוק לתאר את ההבדל בין אהרן
 הכהן לקרח ועדתו, אשר הוא כהבדל האור והחושך, ובחירת אהרן
 מתוך כל אותם האנשים הוא כבחירת ישראל מבין האומות.

וצריך ביאור מה משמעות הענין שדימה הכתוב את ההבדל בין
 אהרן לקרח כהבדל האור מן החשך.

רק הקב"ה יכול להתבונן בין יום ולילה

ונראה לבאר, בעינינו נראה כי ההבדל בין האור והחושך הוא הבדל
 בולט וניכר שהרי האור והחושך הפכים המה, ודבר שהוא מובדל כמו
 האור והחושך הרי זה אומר שיש כאן הבדלה ברורה מאד.

אולם לאמיתו של דבר ההיפך הוא הנכון כי ההבדל בין האור
 והחושך הוא דק מן הדק עד אין נבדק, כי היום אינו מתחיל כאשר
 השמש באמצע הרקיע אלא רגע אחד קודם עלות השחר הוא לילה
 ורגע אחד לאחר עלות השחר הוא כבר נקרא יום, אף על פי שכל
 המסתכל חושבו ללילה כי עדיין יש חושך בחוץ.

הוא הדין גם כן בצהרים, רגע אחד קודם חצות היום, נקרא בקר.
 ואילו רגע אחד לאחר חצות היום כבר נקרא ערב אף על פי שהשמש
 ברקיע השמים.

הענין הוא, כי את הברור האמיתי מתי הוא בקר ומתי הוא ערב,
 זה רק הקב"ה יכול לעשות ולא אף אחד אחר, כי מתי שבעינינו שלנו
 נראה בקר, באמת הוא ערב. ומתי שנראה לנו ערב, באמת הוא בקר.

כן הוא הדבר גם כן בבחירת הנשיאות והכהונה הגדולה, לא מה
 שנראה בעיני הבשר שלנו, הוא הקובע מי יהיה נשיא ומי כהן גדול,
 רק הקב"ה בכבודו ובעצמו, בוחן כליות ולב, יודע את האמת האמיתית
 מי ראוי ומי אינו ראוי.

זהו המסר שבא משה רבנו להדגיש לקרח ועדתו, "בקר וידע ה'",
 אתם חושבים שאין אהרן ראוי לכהונה ולא אליצפן בן עוזיאל ראוי
 לנשיאות, אתם חושבים שאתם יודעים מי צריך להיות כהן ומי נשיא,
 אבל האמת כי אין שום אפשרות לבשר ודם לדעת כשם שההבדלה
 בין היום והלילה אינה נקבעת על פי ראיית בשר ודם ורק הקב"ה
 מבדיל בין יום ובין לילה, "ויהי ערב ויהי בקר", כך הוא גם כן בכהונה
 ובנשיאות, רק הקב"ה קובע ואין זולתו.

הש"י, אבל אין לו העין השני' להסתכל
 בשפלות עצמו, אינו במצות הראי', ודפ"ח.
 והנה כ"ג כל יום הוא אצלו כרגל, וכמו
 שברגל המצות לבוא ולהשתחוות כן כ"ג הוא
 שוחה בכל ברכה וברכה, והנראה ממשנת
 תמיד ששם הוא כל סדר התמיד שבכל יום,
 ושם בומן ש"ג נכנס להשתחוות וכו' משמע
 נמי ש"ג ה' נכנס להשתחוות כל יום עיי"ש.

ולפי האמור ה' צריך כה"ג להיות לו שתי
 עינים כנ"ל, להסתכל בגדלות הש"י, ולהסתכל
 בשפלות עצמו, ומי שאינו יכול להסתכל
 בשפלות עצמו כמו שפטור מן הראי', כמו
 כן אי אפשר לו להיות כ"ג, והו"ל כמי שאין
 לו אלא עין אחת ובע"מ הוא. וע"כ תמצא
 באהרן הכהן שהי' בוש לקרב אל המזבח עד
 שאמר לו משה למה אתה בוש לכך נבחרת,
 ופירש האר"י ז"ל לכך דוקא משום שאתה
 בוש, והיינו כנ"ל כי מפני שיש בו מדה זו
 הוא ראוי להיות כ"ג, וזולת זה אי אפשר
 להיות כ"ג. והנה מדת לויים היא אהבה שיר
 ודביקות ורוצים לקרב, ובאמת מצינו שאין
 המום פוסל בלויים דכתיב (במדבר ח' כ"ד)
 זאת אשר ללויים וברש"י שנים פוסלין בהן
 ואין המומים פוסלים בהם. וע"כ למעלת
 הלויים אינה מוקת להם מדה זו ואפ"י סומא
 באחת מעיניו כשר לעבודה לוי':

ובזה יובן מה שאמר להם משה ובקשתם
 גם כהונה עפ"י סגנון שאמר זקיני
 הקדוש וצללה"ה מקאצק, ובקשתם אף שאתם
 מהמבקשים אלקות גם כהונה תחפצו להיות
 גם שרים. ואף אנו נאמר לפי דרכנו ובקשתם
 אם אתם מהמבקשים, היפוך מדת אהרן שאפ"י
 על שנצטוו ה' בוש לקרב, אבל אתם בקשתם
 אף מה שלא נצטויתם, גם כהונה, איך תוכלו
 להיות כהנים כנ"ל סומא באחת מעיניו:

12